

Factsheet alcoholintoxicaties 2007 tot en met 2016

Inleiding

Sinds 2007 worden in Nederland gegevens verzameld over jongeren met een alcoholintoxicatie (alcoholcoma). Wanneer een adolescent wordt opgenomen op de kinderafdeling vanwege een alcoholintoxicatie, wordt door de kinderarts een melding gedaan bij het Nederlands Signaleringscentrum Kindergeneeskunde (NSCK). Daarnaast wordt een gedetailleerde vragenlijst ingevuld. Op deze manier wordt onder andere informatie verkregen over demografische kenmerken, alcohol- en middelengebruik en karakteristieken van de intoxicatie en de opname. Deze gegevens worden ingevoerd in een database. Zo zijn in de afgelopen 10 jaar al 6000 cases geïncludeerd.

Meldingen

In 2016 zijn uit 79% van de ziekenhuizen meldingen ontvangen. 22% Van de kinderartsen heeft gemeld. Het percentage kinderartsen lijkt laag, echter per ziekenhuis is meestal één kinderarts verantwoordelijk voor de meldingen. Er vanuit gaande dat een vakgroep/maatschap minstens uit vijf tot zes kinderartsen bestaat, is dit een reëel percentage.

Het aantal meldingen van adolescenten met een alcoholintoxicatie in 2016 is ten opzichte van 2015 afgenomen met 15% (Tabel 1). Echter neemt het aantal ziekenhuizen dat meldingen doet ook af. Dit betekent dat mogelijk adolescenten met een alcoholintoxicatie zijn opgenomen zonder dat daarvan een melding is gedaan. Zodoende kan niet met zekerheid gezegd worden dat het aantal adolescenten met een alcoholintoxicatie in 2016 daadwerkelijk is gedaald ten opzichte van 2015. Van een stijgende trend lijkt in elk geval niet langer sprake.

Tabel 1 - Overzicht aantal meldingen van alcohol gerelateerde opnames en aantal verwerkte rapportages

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Aantal meldingen	297	337	500	684	762	706	713	783	931	791
Stijging t.o.v. voorgaand jaar	-	+13%	+48%	+37%	+11%	-7%	+1%	+10%	+19%	-15%
Verwerkte rapportages	263	331	450	574	761	704	577	700	874	701*
Respons	89%	98%	90%	84%	100%	100%	81%	89%	94%	89%
Reden voor ziekenhuisopname										
Alcoholintoxicatie	226	274	379	471	547	451	434	545	713	550
Andere reden**	22	37	51	76	71	54	60	84	103	99
Niet geregistreerd	15	20	20	27	143	199	83	71	58	52

* Momenteel (maart 2017) zijn 701 vragenlijsten verwerkt. Dit aantal kan echter nog oplopen, omdat in de eerste maanden van 2017 nog vragenlijsten binnenkomen over 2016. Gegevens uit de factsheet kunnen, evenals bij voorgaande jaren, nog marginaal wijzigen.

** Dit betreft (verkeers-)ongevallen, agressie/geweld, suicidepogingen, braken en meerdere redenen.

Geslacht en leeftijd

De verhouding tussen jongens en meisjes is de afgelopen jaren niet of nauwelijks veranderd, evenals de gemiddelde leeftijd (Tabel 2). Er worden steeds minder 11- en 12-jarigen opgenomen, echter zijn er vanzelfsprekend uitzonderingen. Het aantal 13- en 14-jarigen dat zich presenteert is in 2016 iets afgenomen ten opzichte van 2015, het aantal 15-jarigen is juist iets gestegen. In 2016 was de jongste adolescent die werd opgenomen 9 jaar oud. De gemiddelde leeftijd van de opgenomen adolescenten is de laatste jaren niet of nauwelijks veranderd.

Tabel 2 - Geslacht en leeftijd van opgenomen kinderen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Geslacht										
Jongens	52%	52%	52%	58%	57%	55%	53%	48%	53%	52%
Meisjes	48%	48%	48%	42%	43%	45%	47%	52%	47%	48%
Leeftijd										
9 jaar	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%*
10 jaar	0%	0%	0%	0%	0%*	0%	0%	0%	0%	0%
11 jaar	0%	0%*	0%	0%	0%*	0%	0%	0%	0%	0%
12 jaar	3%	2%	1%	1%	1%	0%*	1%	1%	0%*	0%*
13 jaar	11%	8%	8%	4%	6%	5%	4%	5%	5%	3%
14 jaar	25%	23%	21%	18%	19%	15%	12%	17%	17%	14%
15 jaar	29%	32%	26%	28%	22%	28%	27%	27%	26%	30%
16 jaar	24%	24%	28%	32%	35%	31%	35%	29%	31%	30%
17 jaar	7%	11%	16%	16%	17%	20%	21%	21%	21%	22%
Gemiddelde leeftijd	15.3	15.0	15.2	15.6	15.3	15.5	15.5	15.4	15.4	15.5

* 1, 2 of 3 jongeren behandeld

Aantal bruikbare vragenlijsten:

Geslacht: 2007: n = 206 / 2008: n = 328 / 2009: n = 443 / 2010: n = 596 / 2011: n = 634 / 2012: n = 648 / 2013: n = 561 / 2014: n = 658 / 2015: n = 867 / 2016: n = 699

Leeftijd: 2007: n = 257 / 2008: n = 331 / 2009: n = 450 / 2010: n = 573 / 2011: n = 643 / 2012: n = 650 / 2013: n = 577 / 2014: n = 674 / 2015: n = 870 / 2016: n = 697

Alcoholpromillage en duur van verminderd bewustzijn

De gemiddelde ethanolspiegel (Tabel 3) en gemiddelde duur van bewustzijnsdaling (Tabel 4) blijven de afgelopen jaren nagenoeg stabiel, nadat deze de eerste jaren iets toenamen. De karakteristieken van de jongeren die zich presenteren met een alcoholintoxicatie veranderen de laatste jaren dus niet.

Tabel 3 - Ethanolspiegel (‰)

Ethanolspiegel (‰)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gemiddeld	1.83	1.86	1.84	1.81	1.83	1.88	1.88	1.96	1.94	1.99
Minimaal	0.50	0.03	0.10	0.00	0.07	0.30	0.00	0.48	0.10	0.08
Maximaal	4.30	5.50	4.00	4.00	4.20	4.50	4.20	3.50	3.70	5.00
Standaarddeviatie	0.57	0.65	0.61	0.58	0.58	0.57	0.58	0.51	0.53	0.51

Aantallen: 2007: n = 234 / 2008: n = 274 / 2009: n = 388 / 2010: n = 483 / 2011: n = 557 / 2012: n = 618 / 2013: n = 515 / 2014: n = 613 / 2015: n = 777 / 2016: n = 615

Tabel 4 - Duur verminderd bewustzijn

Duur verminderd bewustzijn	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gemiddelde duur (uren)	2.19	2.86	3.05	3.14	2.99	2.95	3.05	3.14	3.11	3.12
Maximale duur (uren)	16	24	22	48	24	35	24	50	11	15
Standaarddeviatie	2.23	3.03	2.93	4.31	3.16	3.44	3.06	3.85	2.21	2.43

Aantallen: 2007: n = 111 / 2008: n = 114 / 2009: n = 143 / 2010: n = 179 / 2011: n = 258 / 2012: n = 227 / 2013: n = 167 / 2014: n = 225 / 2015: n = 292 / 2016: n = 235

Gezinssamenstelling en opleidingsniveau

De gezinssamenstelling was bij 674 adolescenten bekend. 69% kwam uit een traditioneel gezin (gezin met twee ouders), 15% kwam uit een gezin met gescheiden ouders. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met 2015 (respectievelijk 64% en 14%).

De verdeling van het opleidingsniveau (Tabel 5) komt overeen met die van eerdere jaren en is een goede afspiegeling van de samenleving. Wat schoolprestaties betreft liep 81% van de adolescenten nominaal, 16% is eenmaal gedoubleerd, 1.3% is meer dan één keer gedoubleerd en 1.6% is een drop-out. Ook deze cijfers zijn vergelijkbaar met die van voorgaande jaren: in 2015 liep 77% nominaal, 21% was doubleerde één keer, 0.6% doubleerde meer dan een keer en 1.9% was drop-out.

Tabel 5 - Verdeling van het middelbare schoolniveau

Niveau middelbare school	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
VMBO/MAVO	45%	46%	42%	41%	41%	43%	36%	38%	37%	36%
HAVO	20%	21%	24%	23%	22%	22%	22%	25%	25%	25%
VWO	15%	15%	18%	18%	18%	18%	20%	18%	20%	21%
Overig	20%	18%	16%	18%	19%	17%	22%	19%	18%	18%

Aantallen: 2007: n = 198 / 2008: n = 263 / 2009: n = 380 / 2010: n = 481 / 2011: n = 559 / 2012: n = 487 / 2013: n = 529 / 2014: n = 638 / 2015: n = 802 / 2016: n = 654

Culturele achtergrond

Van 670 adolescenten was de culturele achtergrond geregistreerd. Het overgrote deel (88.5%) had een Nederlandse achtergrond (Tabel 6).

Tabel 6 - Culturele achtergrond in 2016

Culturele achtergrond 2016	Percentage	Aantal
Nederlands	88.5%	593
Surinaams	1.5%	10
Turks	1.3%	9
Antilliaans	0.9%	6
Marokkaans	0.4%	3
Anders	6.2%	49

Herkomst alcohol en drinklocatie

Sinds 2012 wordt aan de adolescenten gevraagd wat voor alcohol zij gedronken hebben en hoe zij daaraan gekomen zijn. Sinds 1 januari 2014 mag alle alcohol verkocht worden aan jongeren vanaf 18 jaar, voor 2014 mochten zwak alcoholische dranken worden verkocht aan jongeren vanaf 16 jaar.

De meeste jongeren dronken sterke drank ($n = 466$). Bier staat op de tweede plaats ($n = 242$), mixdrankjes op de derde plaats ($n = 180$) en wijn op de vierde plaats ($n = 106$) (Tabel 7). Slechts een klein deel (9.6%) van de jongeren had de drank zelf gekocht ($n = 67$). Dit percentage ligt iets lager dan in 2015: toen had 12% van de adolescenten de drank zelf gekocht.

In 2016 was van 634 jongeren bekend hoe zij aan de alcohol gekomen waren. Net zoals eerder hadden de jongeren de alcohol het vaakst via vrienden gekregen (66.9%). Verder was de alcohol afkomstig uit de horeca (12.0%), thuis (9.0%), supermarkt (8.2%), slijterij (3.3%) en van elders (0.6%) (Tabel 8).

De meeste adolescenten (45.0%) dronken de alcohol thuis bij derden, gevolgd door op straat (24.4%), in de horeca (9.2%) en in het ouderlijk huis (8.4%) (Tabel 9).

Tabel 7 - Product

Product	Percentage	Aantal
Sterke drank	58.9%	466
Bier	30.6%	242
Mix	22.8%	180
Wijn	13.4%	106

Tabel 8 - Herkomst alcohol

Herkomst	Percentage	Aantal
Via vrienden	66.9%	424
Horeca	12.0%	76
Thuis	9.0%	57
Supermarkt	8.2%	52
Slijterij	3.3%	21
Anders	0.6%	4

Tabel 9 - Drinkplaats

Drinkplaats	Percentage	Aantal
Thuis bij derden	45.0%	304
Op straat	24.4%	165
Commerciële gelegenheid (horeca)	9.2%	62
Ouderlijk huis	8.4%	57
Openbare gelegenheid (kantine)	2.7%	18
Op school(feest)	2.4%	16
Vakantieadres (camping)	1.6%	11
Zelfstandig thuis	1.3%	9
Op het werk	0.6%	4
Anders	4.2%	29

Toestemming van ouders

De trend dat ouders steeds strenger worden betreffende het alcoholgebruik van hun kinderen zet zich voort: 56% van de ouders geeft geen toestemming (Tabel 10). Slechts 20% van de ouders gaf wel toestemming voor het alcoholgebruik. In 2015 was dat nog 25%.

De betrokkenheid van de ouders blijft stabiel. 44% Van de jongeren geeft aan dat de ouders denken dat hij of zij minder drinkt (Tabel 11).

Tabel 10- Toestemming van ouders

Toestemming ouders	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Geen toestemming	25%	20%	31%	50%	54%	56%
Wel toestemming	68%	67%	62%	37%	25%	20%
Toestemming i.v.m. speciale gelegenheid (bijv. oud en nieuw)	6%	12%	7%	13%	21%	24%

Aantallen: 2011: n = 132 | 2012: n = 196 | 2013: n = 248 | 2014: n = 364 | 2015: n = 550 | 2016: n = 503

Tabel 11 - Betrokkenheid van ouders

Betrokkenheid ouders	2011	2012	2013	2014	2015	2016
"Mijn ouders weten precies hoeveel ik drink"	18%	16%	20%	17%	17%	17%
"Mijn ouders weten ongeveer hoeveel ik drink"	40%	48%	40%	38%	35%	36%
"Mijn ouders denken dat ik minder drink"	39%	33%	35%	42%	45%	44%
"Mijn ouders denken dat ik meer drink"	3%	3%	5%	3%	3%	2%

Aantallen: 2011: n = 531 | 2012: n = 434 | 2013: n = 467 | 2014: n = 570 | 2015: n = 738 | 2016: n = 618

Conclusie

Het aantal adolescenten dat zich met een alcoholpresentatie heeft gepresenteerd is in 2016 iets gedaald ten opzichte van 2015. Omdat minder kinderartsen zijn gaan melden en dus niet alle adolescenten met een alcoholintoxicatie onder onze aandacht zijn gekomen, kan niet met zekerheid gezegd worden dat het aantal adolescenten dat in 2016 opgenomen is met een alcoholintoxicatie daadwerkelijk gedaald is ten opzichte van 2015. Van een opnieuw stijgende trend lijkt in elk geval geen sprake.

De groep adolescenten die zich presenteert met een alcoholintoxicatie verandert niet. Dit is te zien aan de samenstelling van de groep: de verhouding tussen jongens en meisjes en de verdeling van het schoolniveau blijven stabiel en blijven een goede afspiegeling van de samenleving. Daarnaast veranderen de karakteristieken van de groep adolescenten die zich presenteert niet. Dit volgt uit het feit dat duur van verminderd bewustzijn, promillage en gemiddelde leeftijd de afgelopen jaren gelijk blijven.

De trend dat ouders strenger worden zet zich voort. De meerderheid van de ouders (56%) geeft inmiddels geen toestemming voor het innemen van alcohol. Het percentage ouders dat wel toestemming geeft is verder gedaald tot 20%. Dat de gemiddelde leeftijd van de opgenomen kinderen niet daalt, ondanks de afname van het aantal

11-, 12-, 13- en 14-jarigen (een uitzondering daar gelaten), komt door de toename van het aantal 15-jarigen dat zich presenteert.

Er zal verder geïnvesteerd moeten worden in het terugdringen van het aantal opgenomen 15 - 17 jarigen naast het consolideren van de in de laatste jaren behaalde winst. Er mag niet een nieuwe generatie kinderen ontstaan die op jonge leeftijd gaan drinken en opgenomen worden.

Onderzoekers

K. Nienhuis, BSc	Student-onderzoeker Reinier de Graaf Gasthuis Delft
Dr. N. van der Lely	Kinderarts-opleider Reinier de Graaf Gasthuis Delft
Dr. J.J. van Hoof	Onderzoeker Universiteit Twente, Enschede

Publicaties

- Schreurs, C. J., Van Hoof, J. J. & Van der Lely, N. (2016). Hypothermia and acute alcohol intoxication in Dutch adolescents: The relationship between core and outdoor temperatures. *Journal of Substance Use*.
- Van Hoof, J. J., Van Zanten, E., & Van der Lely, N. (2015). Four years of reports of alcohol-related harm to pediatricians in the Netherlands. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 24, 191-197.
- Van Hoof, J. J., Boeynaems, G., & Van der Lely, N. (2014). Compliance with the legislation on alcohol serving and selling and alcohol intoxications in adolescents. *Journal of Substance Abuse and Alcoholism*, 2 (1), 1008.
- Sokbroekx, M. A., Houterman, S., Coolen, S. A., Van der Lely, N., Pelleboer, R. A. (2014). Are carbohydrate-deficient transferrin assays useful for the detection of recurrent 'binge drinking' in children with an alcohol intoxication in the emergency department? *Alcohol and Alcoholism*, 49 (6), 635-638.
- Van Zanten, E., Dedooy, J., Ramet, J., & Van der Lely, N. (2013). Nederlandse ervaringen met alcohol intoxicaties bij minderjarigen: aankondiging van de Belgische registratie door kinderartsen. *Tijdschrift voor Geneeskunde (België)*, 01, 69.
- Van Zanten, E., Van der Ploeg, T., Van Hoof, J. J., & Van der Lely, N. (2013). Gender, age, and educational level attribute to blood alcohol concentration in hospitalized intoxicated adolescents; a cohort study. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 37 (7), 1188-1194.
- Van Zanten, E., De Visser, M. D. C., & Van der Lely, N. (2012). Effectiveness of a Dutch outpatient prevention-intervention programme after admittance for alcohol intoxication. *Acta Paediatrica*.
- Van Zanten, E., Van Hoof, J. J., & Van der Lely, N. (2012). A new approach in adolescent alcohol intoxication; clinical pediatric experience and research combined. *Pediatrics / Book 2*, ISBN 978-953-308-63-9.
- Van Hoof, J. J., Van der Lely, N., Bouthoorn, S. H., Rodrigues Pereira, R., & Van Dalen, W. E. (2011). Adolescent alcohol intoxication in the Dutch hospital departments of pediatrics; A two-year comparison study. *Journal of Adolescent Health*, 48, 212-214.
- Bouthoorn, S.H., Van der Ploeg, T., Van Erkel, N.E., Van der Lely, N. (2011). Alcohol intoxication among Dutch adolescents: acute medical complications in the years 2000-2010. *Clinical Pediatrics*, 50 (3), 244-251.
- Bouthoorn, S. H., Van Hoof, J. J., & Van Der Lely, N. (2011). Adolescent alcohol intoxication in Dutch hospital centers of pediatrics: Characteristics and gender differences. *European Journal of Pediatrics*, 170, 1023-1030.
- Van Hoof, J. J., Van der Lely, N., Rodrigues Pereira, R., & Van Dalen, W. E. (2010). Adolescent alcohol intoxication in the Dutch hospital Departments of Pediatrics. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 71, 366-372.